

Mormii Mushrikootaa-Kutaa 2.2

Description

Kutaa darbe keessatti waaâ€™ee Aakhirah ilaachisee mormii Mushrikoota ilaalle jirra. Suuratu Al-Jaasiyah aayah 28 irraa itti fufuun taate Guyyaa Qiyaamaa adeemsifamu mee haa ilaallu. Tarii qalbiin gogde ni jiiti, nafseen of dagattee fi gaflaa keessatti tarte ni dammaqxi.

Rabbiin guddaan oltaâ€™ee gabroonni akka of eeggataniif ciminna Guyyaa sanii ni ibsa:

﴿وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَاهِيَّةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَىٰ كِتَبِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾
هَذَا كِتَبُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنِسُخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ
عَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّلَحَاتِ فَيُدْخَلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴾﴾
﴿۲۸﴾
﴿۲۹﴾
﴿۳۰﴾

â€œGuyyaa san ummata hunda jilbifatanii argita. Ummanni hundu gara kitaaba isaanitti waamamuun, â€œHarâ€™a waan dalagaa turtaniif ni mindeefamtuâ€™ jedhamu]. Kuni kitaaba Keenya kan isin irratti dhugaan dubbatuudha. Dhugumatti, Nuti waan isin dalagaa turtan galmeesisaas turre. Isaan amananii fi hojji gaggaarii hojjatan immoo Gooftaan isaanii rahmata Isaa keessa isaan seensisa. Suni isumatu milkaâ€™inna ifa bahaadha.â€ Suuratu Al-Jaasiyah 45:28-30

يَنَّ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ عَائِدِيَّ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَأَسْتَكْبِرُ ثُمَّ وَكُنْتُمْ قَوْمًا حُجْرِيِّينَ ﴾٢٨﴾ وَإِذَا قِيلَ
اللَّهُ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبٌ فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَدَرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ تَظُنُّ إِلَّا ظَنَّا وَمَا نَحْنُ
نَّ ۝ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴾٢٩﴾ وَقِيلَ الْيَوْمَ
كَمَا نَسِيْتُمْ لِقَاءَ يَوْمَكُمْ هَذَا وَمَا أُنْكِمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَصْرِينَ ﴾٣٠﴾ ذَلِكُمْ بِأَنَّكُمْ
يَتَّبِعُونَ اللَّهَ هُرُوزًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴾٣١﴾

â€œIsaan kafaran immoo, â€œSila keeyattooni Kiyya isin irratti dubbifamaa hin turre? Garuu isin garmalee of-tuultan, namoota mujrimoota turtan. Yommuu â€œWaadaan Rabbii haqa, Qiyaamaan [akka dhuftu] shakkiin ishii keessa hin jiruâ€™ jedhamu, isin ni jettan, â€œQiyaamaan maal akka taate hin beeknu. Mamii malee yaada ishii hin qabnu. Nuti warra dhugaan amananii miti.â€ Hamtuun waan dalaganii isaaniif ifa baha, wanti isaan itti qishnaa

(qoosaa) turaniis isaan marsa. Ni jedhaman, â€œHarâ€™a akkuma isin qunnamti Guyyaa keessan kana dagattan Nutis isin dhiifna. Teesson keessanis ibidda, tumsitoonni (gargaarttonni) isiniif hin jiran. Kuni waan keeyyatoota Rabbii qishnaa godhattanii fi jireenyi addunyaay isin gowwomsiteefi. Harâ€™a ishii (ibidda) keessaa hin baafaman, isaan ceephooos hin buufachiifamanu.â€• Suuratu Al-Jaasiyah 45:31-35

Ibsa Keeyyatoota armaan olii:

Guyyaa san ciminnaa fi guddinnaa irraa kan kaâ€™e ummata hundaa jilbiifatanii isaan argita. Akkana jedhame jira, â€œKuni kan taâ€™u yommuu Jahannam fidamteedha. Sababni isaas, sagaleen qaxxisaa ibidda Jahannam ni dhagahama. Yommuu kana dhagahan hundi isaanitu ni jilbifatu. Inumaa Ibraahim Khaalilu Rahmaan ni jedha, â€œNafsii, nafsii (nafsee tiyya, nafsee tiyya) Harâ€™a nafsee tiyya malee homaa si hin kadhuâ€•â€• Tafsiiru Ibn Kasiir â€“ 6/614

â€œUmmanni hundu gara kitaaba isaanitti waamamuâ€•Kana jechuun gara Kitaabni hojiin isaanii itti galmeefamaa turetti ni waamamu. **â€œHarâ€™a waan dalagaan turtaniif ni mindeefamtuaâ€•**Kana jechuun hojii gaariis taâ€™i hojii badaa irraa wanta hojjattaniif jazaa guutuu argattu. Jazaan mindaa gaarii kennus adabuus of keessatti qabata. Kanaafu, namni hojii gaarii iimaanaa, ikhlaasa fi shariaâ€™aa irratti hundaaâ€™un hojjate, mindaa wanta hojjate caalaa argata. Namni kafaree fi badii hojjate immoo adabbii isaaf malu adabama. **â€œKuni kitaaba Keenya kan isin irratti dhugaan dubbatuudha.**â€• Kana jechuun osoo homaa itti hin dabalinii fi irraa hin hirâ€™isin kuni kitaaba hojii keessan guutuu of keessatti qabateedha. Akkuma Rabbiin jedhe, â€œGalmeenis ni kaaâ€™ama. Yoma san badii raawwatoota waan isa keessa jiru irraa sodaattota taâ€™anii isaan argita. Ni jedhus, â€œYaa badii keenya! Kuni kitaaba akkamii, xiqlas guddaas walitti qabu malee hin dhiifne!â€• Waan hojjatan dhiyaataa taâ€™ee argu. Gooftaan kee eenyullee hin miidhu.

â€•(Suuratu Kahf 18:49)

â€œDhugumatti, Nuti waan isin dalagaan turtan galmeesisa turre.â€•Kana jechuun haala guutuu taâ€™een hojii dhoksaa fi ifaa yommuu addunyaa keessatti hojjataa turtan san Malaykoonni akka galmeessanii fi kataban ajajaa turre. Namni osoo hin argin wanta inni hojjatu galmeessun wanta salphaa taâ€™eedha. Yeroo amma keessatti, meeshaalee teknoloji namni hojjate mee ilaali. Osoo namni hin argin meeshaaleen akka kaamera wanta inni hojjatu hunda suuraa waliin waraabu. Rabbiin subhaanahu namoota kana akka hojjatan kan dandeesise Malaaykotas hojii namaa akka kataban ni dandeesisa. Inni waan hundaa irratti Dandaâ€™aadha.

Guyyaa murtii kana qoratamuun murtiin isaan jidduutti darba. Kanaafi Rabbiin Guyyaa kana garee lamaan adda baasa. Ni jedha, **â€œIsaan amananii fi hojii gaggaarii hojjatan immoo Gooftaan isaanii rahmata Isaa keessa isaan seensisa.**â€• Kana jechuun namoonni qalbii isaanitiin amananii fi qaama isaanitiin hojii gaggaarii hojjatan, Gooftaan isaanii rahmata Isaa keessa isaan seensisa. Rahmanni Isaa kuni Jannata. Akkuma hadiisa sahiih keessatti dhufe, Rabbiin Jannataanakkana jedheâ€œ**Ati rahmata tiyya, siin nama fedheef rahmata ittiin godha.**

â€•(Sahih Muslim 2846)

â€œSuni isumatu milkaâ€™inna ifa bahaadhaâ€•Kana jechuun Jannata seenuun milkaâ€™inna ifa baheedha. Fawz (milkaâ€™inna) jechuun sharrii fi wanta jibbamaa hunda jalaa nagaha bahuu fi wanta jaallatamaa barbaadamu argachuudha. Kanaafu, namni Jannata yoo seene sharrii, adabbii fi wanta jibbama jalaa nagaha bahuun wanta kheeyri fi jaallatama hunda waan argatuuf, dhugumatti suni milkaâ€™inna ifa bahee fi guddaadha.

â€œIsaan kafaran immoo,â€• kana jechuun haqa Rabbiin irraa dhufe osoo beekanu fudhachuu didanii fi morman waqqasaaaf isaaniinakkana jedhama, **â€œSila keeyyattoonni Kiyya isin irratti dubbifamaa hin turre?â€•** Keeyyattoonni (aayaanni) wanta gaarii isin fayyadu isinittti agarsiisanii fi wanta isin miidhu irraa isin dhoowwan isin irratti dubbifama turan. Dhugumatti keeyyattoonni Keenya qananii hundarra guddaa gara keessan gaheedha. Garuu isaan hordofuu irraa of tuultan, dhageefachuu ykn dubbisuu irraa ni garagaltan. **â€œenamoota mujrimoota turtan.â€•** Akka lugaatti mujrima jechuun zanbii (badii) baayaâ€™ee hojjachuun daangaa kan darbeedha. Kanaafu, badii akka kufrii, shirkii fi badiiwwan gurguddaa biroo hojjachuun namoota daangaa darban turtan.

â€œYommuu â€˜Waadaan Rabbii haqa, Qiyaamaan [akka dhuftu] shakkiin ishii keessa hin jiruâ€™ jedhamu,â€• Kana jechuun yommuu Nabiyyoonni ykn warri amanan, **â€œErga namoonni duâ€™anii booda lamu akka isaan jiraachisuu fi qabrii keessaa isaan kaasu Rabbiin waadaa galee jira.** Waadaan kuni haqa. Qiyaaman namoota walitti qabuun isaan qoratu, nama Isaaf ajajameef mindaa itti kennuuf, nama Isa didee immoo itti adabu ni dhaabbatti. Qiyaamaan dhufuu fi dhaabbachuu keessa shakkiin homaatu hin jiru. Kanaafu, Rabbiin sodaadhaa, Isaa fi Ergamtoota Isaatti amanaa, adabbii Rabbii jalaa wanta nagaha isin baasu dalagadhaa. **â€•** Isiniin jedhan, isin ni jettan, **â€œQiyaamaan maal akka taate hin beeknu. Mamii malee yaada ishii hin qabnu. Nuti warra dhugaan amananii miti.â€•** Yommuu addunyaa irra turtan, **â€œNuti Qiyaaman akka dhaabbattu warra mirkaneefatanii miti.** Shakkuu malee Qiyaaman ni dhaabbatti jennee jala murree hin mirkaneeffanne. **â€•** Jechaa turtan. Garuu harâ€™a rakkoon isin himattan tokkollee isin hin fayyadu. Sababni isaas, ragaaleen Qiyaaman akka dhaabbattu isiniif dhiyaatanii turan.

â€œHamtuun waan dalaganii isaaniif ifa bahaâ€• kana jechuun Guyyaa Qiyaamaa adabbiin hojii badaa isaanii ifa baha. **â€œwanti isaan itti qishnaa (qoosaa) turaniis isaan marsa.â€•** Kana jechuun azaabni (adabbiin) isaan addunyaa irratti itti qoosaa turan harâ€™a isaanitti buâ€™a.

Ni jedhaman, â€œHarâ€™a akkuma isin qunnamti Guyyaa keessan kana dagattan Nutis isin dhiifna.â€• Kana jechuun akkuma isin qunnamti Guyyaa kanaatti amanuu diddanii fi hojjachuufi dhiistan, Nutis ibidda keessatti isin dhiifna. **â€œTeesson keessanis ibidda, tumsitoonni (gargaartonni) isiniif hin jiran.â€•** Teessoo fi galti keessan ibidda Jahannami. Tumsitoonni adabbii kana isin irraa ittisan hin jiran. **â€œKuni waan keeyyattoota Rabbii qishnaa godhattaniifâ€•** Kana jechuun azaabni (adabbiin) kuni kan isinittti buâ€™eef sababa isin addunyaa qormataa keessatti, isin qajeechuu keeyyattoota fi ragaalee Rabbiin irraa dhufan itti qoostaniif ykn qishnaa godhattaniif. Keeyyattoota fi ragaalee Gooftaa keessani siritti qabachuu fi gammachuun hordofuu isin irra jiraa ture, garuu taphaa fi qishnaa godhattan. Ammas, waan **â€œjirenyi addunyaa isin gowwomsiteefiâ€•** Hanga kaafamu fi qorannon hin jiru jettan geettanitti jirenyi addunyaa faaya fi miâ€™aa ishiitiin isin sobde. Haqatti amanuu fi gammachu abadii wanta isiniif mirkaneessu hojjachuun irraa isin garagalchitee. Addunyaa tanaaf ni hojjattan, Ganda Aakhira yeroo hundaa tura taâ€™eef hojjachuun ni dhiistan.

Kanaafu, â€œHarâ€™a ishii (ibidda) keessaa hin baafaman, isaan ceephos hin buufachiifamanu.â€• **â€œisaan ceephos hin buufachiifamanu.â€•** **â€œechuun gara Rabbiif ajajamutti akka deebiâ€™an isaan irraa hin barbaadamu.** Hojii gaggeraaii akka hojjataniif gara addunyaa hin deebifaman.

﴿فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾
 ﴿وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾

â€œFaarun kan Rabbii Gooftaa samiwwanii fi Gooftaa dachii, Gooftaa aalama hundaati. Samii fi dachii keessatti Al-Kibriyaaâ€™u kan Isaati. Innis Injifataa Ogeessa.â€¢ Suuratu Al-Jaasiyah 45:36-37

â€œFaarun kan **Rabbiñ** uumamtoota Isaa biratti qananii isaan qananiiseef faaruun hundi kan Isaati. Kanaafu, yaa namoota Isa faarsaa. Qananiin isin qabdan hundi Isa irraayyi. â€œGooftaa aalama hundaati.â€¢ Aalama jechuun wantoota uumaman hunda. Jechi â€œaalamaâ€¢ jedhu, jecha â€œaalamaâ€¢ jedhu irraa kan fudhatameedha. Alama jechuun mallattoo gara wanta tokkotti akeekudha. Wantoonni uumaman hundi gara Khaaliqa isaanii waan akeekaniif aalama taâ€™u.

â€œGooftaa samiwwanii fi Gooftaa dachiiâ€¢ Kana jechuun Maalika samiiwwii fi dachiiti. Samiiwwani fi dachiin hundi kan Isaati. Sababni isaas, Isatu uumee, Isatu isaan tiiksa, tooâ€™ata.

â€œAl-Kibriyaaâ€™u kan Isaatiâ€¢ jechuun Boonuun, Aangoo fi Guddinni hundi kan Isaa qofa. Wanti hundi Isaa biratti gadi jedha, Isatti hajama. â€œInnis Injifataaâ€¢ Isa qofatu humna waa hundaa injifatu qaba. Humni kamyuu humna Isaatiin morkachuu hin dandaâ€™u.â€œOgeessaâ€¢ wanta hunda bakka isaaf malu kan kaaâ€™udha. Seera kaaâ€™u tokkollee hin kaaâ€™u ogummaa fi faaydaf yoo taâ€™e malee [1]

Qurâ€™aanni namoonni erga duâ€™anii booda akka kaafaman amansiisuuf maloota adda addaatti fayyadame jira. Maloonni kunniin hundi sammuu isaanii waliin kan deemaniidha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa namoota erga duâ€™anii booda jazaaf isaan kaasun barbaachisa akka taâ€™e isaan yaadachisa. Namoota kan uumeef Isa qofa akka gabbaraniiif. Kanaaf, karaa ittiin Isa gabbaranii fi Isaaf ajajaman ifa gochuuf Ergamtoota ni erge, kitaabban ni buuse. Kanaafu, erga duâ€™anii booda namni badaa fi gaariin osoo jazaa isaanii hin argatin akkanumatti hafuu? Duâ€™aan booda kaase yoo jazaa isaaniif hin kafalin namni badaa fi gaarii wal-qixaa jechuudha. Namni gaarii wanta gaarii hojjateef yoo hin badhaafamin, namni badaa badii hojjateef yoo adabamin, garaagarummaan isaanii eessatti ree?

Addunyaa tana keessatti namoonni badii hojjatanii osoo hin adabamin duâ€™an mee ilaali. Adolf Hitler namoota miliyoona jahaa jumlaan fixe. Adolf Hitler mana murtiitti dhiyaatee adabbii argatee jiraa? Osoo mana murtiitti hin dhiyaatin duâ€™e. Yeroo ammas, moottonni abbaa irree namoota kumaatamatti lakkaawaman fixaa jiru. Mana murtiitti osoo hin dhiyaatin duâ€™u. Kanaafu, moottonni abbaa irree fi namoonni badii hojjatan kunniin osoo adabbii guutuu hin argatin akkanumatti badanii hafuu? Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿وَلَا تَحْسِنَ اللَّهُ غَفِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشَخَّصُ فِيهِ الْأَبْصَرُ ﴾٤٦﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِينَ رُؤُسِهِمْ لَا يَرْتَدُ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْعَدُهُمْ هَوَاءٌ ﴾٤٧﴾

â€œRabbiin waan miidhaa hojjattoonni (Zaalimonni) raawwatan irraa dagataa taâ€™uu hin yaadin. Kan Rabbiin isaan tursiisuuf Guyyaa isa keessa ijji sodaadhan bobaastudha. [Gara waamichaatti] fiigaa mataan isaanii kan olkaâ€™u taâ€™a, ijji isaaniis gara isaaniitti hin deebitu. Qalbiin isaanis duwwaadha.â€ Suuratu Ibraahim: 42-43

Kanaafu, Qiyaamaan dhufuun wanta shakkii hin qabnee fi dirqama taâ€™eedha. Rabbiin subhaanahu ni jedha:

وَمَا نَوْخَرْهُ وَإِلَّا لِأَجْلٍ مَعْدُودٍ ﴿١٠٤﴾

â€œ[Guyyaa Qiyaamaa] yeroo lakkaâ€™ameef (murtaaâ€™ef) malee hin tursiisnâ€ Suuratu Huud 11:104

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa sanyii Aadam irraa namoonni meeqa addunyaa tana irra akka dhufan dursee murteesse jira. Yeroo isaaniis murteesse kaaâ€™e jira. Namoonni lakkofsi isaanii beekkame kunniin addunyaa tana irratti dhufanii erga xumuramanii booda Qiyaamaan ni dhaabbatti. Kanaafu, Qiyaamaa tursiisuun dadhabbiif osoo hin taâ€™in yeroon jirenyaa addunyaa duraan murteefame haa xumuramuufi. Yeroon jirenyaa addunyaa tanaa erga xumuramee booda Qiyaamaan dhaabbachuun qorannoo fi jazaan ni jalqabama.

Kitaabban wabii

[1] [Tafsiiru Ibn Kasir](#) â€“ 6/614-616, [Tafsiiru Saâ€™diifuula](#) 917-918, [Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabbur](#) â€“13/125-134, [Zaadul Masiir](#)-Ibn Al-Jawzi- fuula 1296-197, [Tafsiiru Xabari](#)-21/107-110

Date Created

September 26, 2019

Author

admin